

זהר הקדוש

עם ביאור
הכתר והכבוד

פרשת בראשית • מעלת העוסקים בתורה

עם הרוח עשה הקדוש ברוך הוא את העולם, כמו שנאמר (תהלים לג ו) 'בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ ה' כָּל צָבָאם', והיינו שבראו עם הבל אותיות התורה, וברוחא מתקיימא - ולכן גם מתקיים העולם על ידי הרוח, והיינו רוחא דאנון דלעאן באורייתא - הרוח של אלו העוסקים בתורה, וְכָל שָׁכֵן רוּחָא

דְּהַבֵּל דְּרַבְנֵי דְּבִי רַב - וכל שכן שהעולם מתקיים ברוח הבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו.

לאחר שביאר רבי אלעזר, שעל ידי לימוד התורה משיגים את האור הגנוז, חזר לבאר את הפסוק 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך'.

ומבאר רבי אלעזר את הפסוק 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך' שמה שכתוב 'מה רב טובך אשר צפנת' פירושו, דא טובא דאִתְגַּנְז - זה האור הטוב שנגנז. ומה שנאמר 'ליראיך', פירושו, שנגנז לאנון דחלי חטא - לאותם הצדיקים שיראים מן החטא. ותדע שהאור הזה רב וגדול כל כך, ממה שנאמר כי האור צפון רק לאלו שנאמר בהם 'פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ', כי הנה מאי 'פְּעֻלַּת' - על מה נאמר 'פעלת', ומשיב, דא עובדא דבראשית - זה כל מעשה בראשית שלא נברא אלא 'לחוסים' בך' שהם העוסקים בתורה, ורק להם צפון האור הגנוז.

רבי אבא ורבי שמעון חולקים ומבארים כל אחד בדרכו את הפסוק 'פעלת לחוסים בך', וכן גם המשך הפסוק 'נגד בני אדם'.

רבי אבא אומר, מה שנאמר 'פְּעֻלַּת' דא - זה גן עדן של מטה, שהצדיקים שהם 'לחוסים בך' זוכים בו. דהא באומנותא עביד ליה קודשא בריך הוא בארעא בגוונא דלעילא - שהרי באותו אומנות עשה לו הקדוש ברוך הוא לגן עדן של מטה שבארץ כמו הגן עדן של מעלה, כדי לאתתקפא ביה צדיקייא - לחזק בו את הצדיקים, שיכנסו לגן עדן של מטה לאחר פטירתם כדי להתגונן מן הקליפות, (דף מז ע"ב) דהא הוא דכתיב 'פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ', שפירושו, שפעל הקדוש ברוך הוא מעשה גן עדן של מטה, כדי שיחסו בו הצדיקים מפני הקליפות. ומה שנאמר 'נגד בני אדם', היינו דהא - גן עדן זה של מטה, הוא נגד בני אדם, מה שאין כן ואחרא - וגן עדן האחר, שהוא הגן עדן של מעלה, הוא נגד עלאין קדישין - הוא נגד המלאכים העליונים הקדושים. אומר רבי שמעון לחלוק על רבי אבא, ומפרש כי גם גן עדן לעילא - של מעלה, וְנִגְדַּד בְּנֵי אָדָם הוּי' - נעשה, כי גן עדן

במאמר זה ביאר רבי אלעזר על פי הפסוק 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך' (תהלים לא כ), כי האדם נברא כדי שיקבל את האור הגנוז לעולם הבא, ויפרש כי אין זוכים אליו אלא על ידי עסק התורה. ויוסיף לפרש, כי העוסקים בתורה בונים ומקיימים את העולם, כפי שנברא העולם על ידי התורה. ורבי אבא ורבי שמעון יחלקו על רבי אלעזר, ויפרשו את הפסוק על גן עדן העליון והתחתון.

האדם נברא כדי לזכות לאור הגנוז.

'וְיִכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאם' (בראשית ב א). כדי לבאר פסוק זה

רבי אלעזר פתח והקדים לבאר את הפסוק המדבר ממעלת האדם השלם, 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם' (תהלים לא כ). תא חזי - בוא ראה, קודשא בריך הוא ברא לבד את האדם בעולם, ואתקין ליה למחוי שלים בפולחניה ולאִתְתַּקְנָא אַרְחֻי - והתקין אותו באופן שיוכל להיות שלם בעבודתו ולתקן את דרכיו, בגין דִּיזְכִּי לְנִהוּרָא עֲלָא דְגִנְזִי קודשא בריך הוא לצדיקייא - כדי שיזכה לעתיד לאור העליון שנגז הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעולם הבא, כמא דאִתְאָמַר (ישעיה סד א) 'עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וְזֹלַתָּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוֹ', וְעֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וְזֹלַתָּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוֹ', שהוא האור הגנוז שאינו מושג אלא לעתיד לבוא לצדיקים שהם 'מחכה לו'. ושואל רבי אלעזר ובמה יזכי ליה בר נש לההוא נהורא - ואיך יזכה האדם לעצמו את האור הגנוז. ומשיב רבי אלעזר, באורייתא - על ידי שיעוסק בתורה. דְּכָל מֵאֵן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיתָא בְּכָל יוֹמָא - שכל מי שעוסק בתורה בכל יום, יזכי למחוי ליה חולקא בעלמא דאִתִּי - יזכה שיהיה לו חלק בעולם הבא, אשר שם מאיר האור הגנוז.

לאחר שביאר מעלת התורה שעל ידה באים לתכלית הבריאה שהיא השגת אור הגנוז, יוסיף עוד לפרש מעלת העוסק בתורה שהוא בונה ומקיים את העולם.

ועוד זוכה זה שעוסק בתורה, וְיִתְחַשֵּׁב לִי כְּאִלּוּ הוּא בּוֹנֵה אֶת הָעוֹלָמוֹת. והטעם, דהא באורייתא אתבני עלמא ואִשְׁתַּכַּלל - שהרי העולם נבנה ונתייסד על מכונו על ידי התורה, דהא הוא דכתיב (משלי ג יט) 'ה' בְּחִכְמָה יִסַּד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה', ומשמעו, שהקב"ה ברא ארץ ושמים על ידי התורה שנקראת 'חכמה ותבונה'. וכתיב (שם ח ל) 'וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אֱמוּנָה וְאֶהְיֶה שְׁעוֹשֵׁי יוֹם', ומשמעו, שהתורה אומרת שהיא

היתה כלי אומנותו של הקב"ה בבריאת העולם. ומסיק, וְכָל דְּאִשְׁתַּדַּל בְּהַ שְׁכִלִיל עֲלָמָא וְקִיִּים לִיָּה - לכן כל מי שעוסק בתורה מעמיד את העולם ומקיים אותו. ומוסיף רבי אלעזר לבאר, וְתֵא חֲזִי - ובוא ראה, שבמה שנברא העולם בזה הוא גם מתקיים, שהרי קודשא בריך הוא עלמא

'וְיִכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאם' (בראשית ב א).

רבי אלעזר פתח, 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם' (תהלים לא כ). תא חזי, קודשא בריך הוא ברא לבד נש בעלמא, ואתקין ליה למחוי שלים בפולחניה ולאִתְתַּקְנָא אַרְחֻי, בגין דִּיזְכִּי לְנִהוּרָא עֲלָא דְגִנְזִי קודשא בריך הוא לצדיקייא, כמא דאִתִּי אִמַּר (ישעיה סד ג) 'עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וְזֹלַתָּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוֹ'. ובמה יזכי ליה בר נש לההוא נהורא, באורייתא. דְּכָל מֵאֵן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיתָא בְּכָל יוֹמָא, יזכי למחוי ליה חולקא בעלמא דאִתִּי.

וְיִתְחַשֵּׁב לִי כְּאִלּוּ הוּא בּוֹנֵה אֶת הָעוֹלָמוֹת, דהא באורייתא אתבני עלמא ואִשְׁתַּכַּלל, דהא הוא דכתיב (משלי ג יט) 'ה' בְּחִכְמָה יִסַּד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה'. וכתיב (שם ח ל) 'וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אֱמוּנָה וְאֶהְיֶה שְׁעוֹשֵׁי יוֹם יוֹם'. וְכָל דְּאִשְׁתַּדַּל בְּהַ שְׁכִלִיל עֲלָמָא וְקִיִּים לִיָּה. וְתֵא חֲזִי, בְּרוּחָא עֲבִיד קודשא בריך הוא עלמא, וברוחא מתקיימא, רוחא דאנון דלעאן באורייתא, וְכָל שָׁכֵן רוּחָא דְּהַבֵּל דְּרַבְנֵי דְּבִי רַב.

'מה רב טובך, דא טובא דאִתְגַּנְזוּ, ליראיך, לאנון דחלי חטא. פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ, מאי 'פְּעֻלַּת', דא עובדא דבראשית.

רבי אבא אומר דא גן עדן, דהא באומנותא עביד ליה קודשא בריך הוא בארעא בגוונא דלעילא, לאתתקפא ביה צדיקייא, דהא הוא דכתיב 'פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ'. נגד בני אדם, דהא הוא נגד בני אדם. ואחרא נגד עלאין קדישין. אומר רבי שמעון גן עדן לעילא ונגד בני אדם חזי, לאתפנשא ביה צדיקייא דעבדי רעותא דמאריהון.

העליון נעשה כדי לאתפנשא ביה צדיקייא דעבדי רעותא דמאריהון - להתכנס בו הצדיקים שעושים בעולם הזה רצון קונם, כלומר, הכתוב מדבר על הצדיקים שבעולם הזה אשר נקראים 'בני אדם', ובעבורם פעל הקב"ה את הגן עדן העליון.

אחר שהקדים לפרש באריכות את הפסוק 'מה רב טובך אשר צפנת' וגו', שבו מבוארת מעלת העוסק בתורה שבזכותו מתקיימים שמים וארץ, יחזור לפרש את הפסוק שפתח בו 'ויכלו השמים והארץ', שקאי על גמר בריאת כל העולמות והספירות:

מה שאמר הכתוב **'ויכלו השמים והארץ'** וכל צבאם, יש להקשות, מה בא למדנו, הלא די שיכתוב רק 'ויכלו אלקים ביום השביעי' וגו', ומבאר, **דכלו עובדי דלעילא ועובדי דלתתא** - שביום השישי נשלמו כל המלאכות, הן של מעלה, והיינו עולמות 'אצילות בריאה יצירה עשייה', והן של מטה, הוא עולם התחתון, וזהו מה שכתוב **'השמים והארץ, לעילא ותתא'** - השמים והארץ העליונים, שהם עולם האצילות ועולמות ב"ע, והשמים והארץ של עולם התחתון.

אחר שביאר ויכלו על מעשה שמים וארץ העליונים והתחתונים, יבא רבי שמעון לבאר, דקאי על שלימות בריאת פרצופי ז"ל:

רבי שמעון אמר, מה שכתב 'ויכלו' השמים והארץ' וגו' בא ללמד על **עובדא ואומנותא דאורייתא שבכתב** - מלאכת ואומנות זעיר אנפין הנקרא תורה שבכתב והוא 'שמים', **ועובדא ואומנותא דתורה שבעל פה** - ומלאכת ואומנות הנוקבא הנקראת תורה שבעל פה והיא 'ארץ', והיינו שנגמרו פרצופם.

עתה יבאר שלימות הנוקבא וארץ כך יבאר שלימות ז"ל:

ומה שכתוב **'וכל צבאם, אלון פרטי דאורייתא'** - אלו פרטי התורה שבעל פה, שהוא כלי חיצון דמלכות, **אפין דאורייתא** - פני התורה, הוא כלי אמצעי דמלכות, **שבעים פנים לתורה** - הוא כלי פנימי דמלכות.

עוד יש לפרש **'ויכלו'**, פירוש, **דאסתכלו ואשתכללו** - שנתקיימו ונשלמו **דא ברא** - זה בזה 'שמים וארץ' זעיר אנפין ונוקביה, שהם **פרט וכלל** כי 'פרט' היא המלכות ו'כלל' הוא זעיר אנפין והם נכללים זה בזה.

ומה שכתוב **'וכל צבאם'** היינו **רזי דאורייתא** - סודות התורה, הוא כלי פנימי דזעיר אנפין, **דכין דאורייתא** - טהרות שבתורה, הוא כלי אמצעי דז"א, **מסאבן דאורייתא** - טומאות שבתורה, הוא כלי חיצון דז"א, שיש לטמא החיצון אחיזה בו.

אחר שביאר פסוק 'ויכלו' וגו' על תורה שבכתב ובעל פה, ז"ל ונוקביה, יבאר המשך הפסוקים 'ויכל אלוקים ביום השביעי':

ומה שכתוב בפסוק שאחר כך **'ויכל אלהים ביום השביעי'**, פירושו הוא שאלוקים שהיא הבינה, בראה את כל הספירות, והשלימה אותם במידת המלכות, **דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי** - שהיא תורה שבעל פה והיא נקראת יום השביעי, משום שהיא הספירה השביעית, **וביה אשתכלל עולמא** - ובה נשלם העולם, כי ביום השביעי שהיא המלכות, בה נשלמו ונשתכללו כל העשר ספירות, ואלו העשר ספירות, **דאיהו קיומא דכלא** - הם קיום כל העולמות, כי כל הנבראים והעולמות, יש בכל אחד מהם בחינת העשר ספירות. ומה שכתוב **'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ולא'** - ולא כתוב **כל מלאכתו**, כי אז היה משמע שהבינה הנקראת אלוקים בנתה והשלימה את פרצוף הנוקבא הנקראת 'יום השביעי', והרי אינו כן, **דהא תורה שבכתב אפיק כלא** - שהרי זעיר אנפין הנקראת תורה שבכתב הוציא את כל ספירותיה, **בתוקפא דכתב דנפיק מחמתא** - בכח מוחי חג"ת דאבא הנקראים 'כתב', וכשהם נכנסים בזעיר אנפין, נבנית מהם הנוקבא.

אחר שנתבאר במאמר הקודם ש'ויכל אלהים ביום השביעי' היינו המלכות הנקראת 'יום השביעי', יבא במאמר זה לבאר את מה שנאמר בפרשת ויכלו ג' פעמים 'ביום השביעי', ולמה רומז כל אחד:

הנה **תלת זמנין הכא ביום השביעי** - שלש פעמים כתוב כאן 'ביום השביעי', ואלו הם, **'ויכל אלהים ביום השביעי', 'וישבות ביום השביעי', 'ויברך אלהים את יום השביעי, הא תלת'** - הרי שלש, ויבארם אחת לאחת.

הראשון שהוא **'ויכל אלהים ביום השביעי'**, דא תורה שבעל פה שהיא הנוקבא הנקראת 'שביעי' כי היא שביעית לו"ק דזעיר אנפין, ולכן אמר לשון 'ויכל', **דעם יום השביעי דא אשתכלל עולמא** - שהרי עם 'יום השביעי' הזה, היא הנוקבא, נשלם העולם, **בדקא אמרן** - כמו שפירשנו לעיל בפסוק 'ויכל אלוקים ביום השביעי'.

הפסוק השני שהוא **'וישבות ביום השביעי'**, דא יסודא דעולמא - הוא רומז ליסוד העולם, כי היסוד הוא שביעי מן הבינה. אמנם בספרא דרב ייבא סבא - בספרו של רב ייבא סבא מצאנו ביאור אחר, ש'ביום השביעי' דא יובלא - היא בינה הנקראת יובל, ונקראת 'שביעי' על שם שהיא שביעית אם תמנה ממטה למעלה מספירת היסוד, **ועל כן כתיב הכא 'מכל מלאכתו'** - ועל כן כתוב כאן 'מכל מלאכתו', ולא רק 'מלאכתו' כמו שכתוב לעיל 'ויכל אלהים' ביום השביעי מלאכתו, שבה לרמז לבניה **דכלא נפיק מניה** - שהכל יוצא ממנה, כי כל שפע ז' ספירות יוצא מן הבינה.

והנה, אף שרבי ייבא סבא נתן טעם ש'ישבות ביום השביעי' היינו הבינה משום שכתוב 'כל מלאכתו', אף על פי כן, **ואנן דא יסודא דקאמרן** - אנו נפרש שזה היסוד כמו שאמרנו למעלה, כי בו שייך לומר 'וישבות', דהא נייחא ביה הוה יתיר מפלא - שהרי שביטה ומנוחה יש בו יותר משאר הספירות, שעל ידו מתקיים היחוד.

עתה ימשיך ויבאר את הפעם השלישית שנאמר בפסוק 'יום השביעי', ויבא בו ב' שיטות:

הפסוק השלישי הוא, **'ויברך אלהים את יום השביעי' דא כהן גדול דמברך לכלא** - זה כהן גדול שמברך את כולם, ולכן מוזכר בו לשון ברכה, **והוא נטיל ברישא** - והכהן נוטל תמיד חלק

בראש כולם, **דתנן** - כמו ששינונו (יומא יד.) **כהן נוטל בראש**, פירוש, שכהן זכאי לקבל חלק לפני כולם, **וברכאן ביה שריין לברכא** - וכן הברכות תחילה שורות בו בכהן שיוכל לברך אחר כך את ישראל, וסוד הדבר הוא כי הכהן הוא בחסד, ספירה ראשונה שבכל השבע מידות, והחסד נוטל את השפע תחילה ומשפיעו לשאר הספירות, **ואקרי** - ונקרא החסד **שביעי** כאשר מונים את הספירות ממטה למעלה מהמלכות.

רבי ייסא סבא אמר, הני תרי - אלו שתי פסוקים, 'ישבות ביום השביעי', ויברך אלהים את יום השביעי, **חד ביסודא דעולמא איהו** - פסוק אחד, 'ישבות ביום השביעי', הוא ביסוד העולם וכמו שאמר למעלה. אמנם **חד** - פסוק אחד, 'ויברך אלקים את יום השביעי', אינו בחסד כמו שאמר למעלה, אלא **בעמודא דאמצעייתא** - בעמוד האמצעי, הוא זעיר אנפין, שנקרא 'שביעי' משום שהוא שביעי לכתור, נמצא לדבריו שהכל בקו אמצעי, מלכות, יסוד ותפארת.

נפשי צמאה לדעת
כל רז סודך

זוהר פירוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

